

Využití korpusů

při výuce češtiny jako cizího jazyka

PLIN022

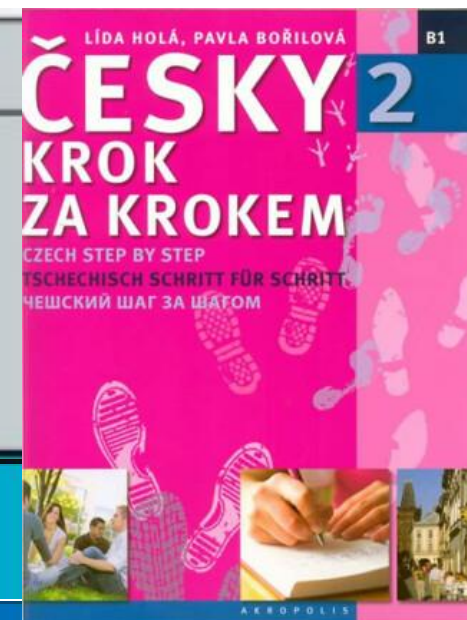
ÚKOL 6 – Skloňování substantiv, G sg.

Kongruence koncovek G sg. Mi *-a a -u*

Skloňování substantiv

Paradigma zjednodušené na 3 deklinační skupiny („tvrdá, měkká, ostatní“)

substantiva			rod
majoritní subs.	minoritní subs. + majoritní maskulina končící v N sg. na háček, -c*, -j, -tel*		
I. deklinační skupina N sg.: konzontant, konzontant, -a, -o	II. deklinační skupina N sg.: -e/-ě, háček, -c*, -j, -tel*, -del, -ev	III. deklinační skupina N sg.: -a, -st, -e/-ě (vzor kuře), -í	
studenta	muže, soudce	kolegy	Ma
banánu ALE: les – lesa ²	čaje	---	Mi
kávy	restaurace, kanceláře	místnosti	F
auta	moře	kuřete, nádraží	N

Genitiv singuláru (druhý pád jednotného čísla)

podobné formy zájmen a adjektiv podle deklinace kdo, co

Všimněte si, že substantiva dělíme do deklinačních skupin I, II a III podle koncovek v nominativu sg. Detailní informace o genitivu sg. najdete na str. 212 a 220. (Genitiv pl. > str. 43, 120–121 a 221.)

kdo, co	ten, ta, to	jeden, jedna, jedno	posesivní zájmena	adjektiva		substantiva			rod	
				-ý	-í	majoritní subs.	minoritní subs. + majoritní maskulina končící v N sg. na háček, -c*, -j, -tel*			
						I. deklinační skupina N sg.: konzontant, konzontant, -a, -o	II. deklinační skupina N sg.: -e/-ě, háček, -c*, -j, -tel*, -del, -ev	III. deklinační skupina N sg.: -a, -st, -e/-ě (vzor kuře), -í		
koho čeho	toho	jednoho	mého tvého svého jeho jejího	našeho vašeho jejich	dobrého	kvalitního	studenta	muže, soudce	kolegy	Ma
	toho	jednoho	mého tvého svého jeho jejího	našeho vašeho jejich	dobrého	kvalitního	banánu ALE: les – lesa ²	čaje	---	Mi
	té	jedné	mojí/mé ¹ tvojí/tvé ¹ svojí/své ¹ jeho její	naší vaší jejich	dobré	kvalitní	kávy	restaurace, kanceláře	místnosti	F
	toho	jednoho	mého tvého svého jeho jejího	našeho vašeho jejich	dobrého	kvalitního	auta	moře	kuřete, nádraží	N

* Několik slov zakončených na -tel, -c patří do I. deklinační skupiny (např. hotel, kostel, tác...). Některá F substantiva zakončená na -c nebo jiný konzontant patří do III. deklinační skupiny (např. věc) nebo kolísá mezi II. a III. deklinační skupinou (např. sůl).

1. Krátké formy mé, tvé, své jsou knižní. Když mluvíme, používáme častěji dlouhé formy mojí, tvojí, svojí nebo formy obecné češtiny mý, tvý, svý.

2. Některá Mi mají koncovku -a (vzor les). Jsou to některé názvy měsíců (např. do ledna), další časové údaje (např. do večera), některé názvy měst a zemí (např. do Londýna), některé názvy míst (např. do lesa) a jiná substantiva (např. kousek sýra...).

POZOR na výjimky: den – dne, týden – týdne, Izrael – Izraele, král – krále, Francouz – Francouze, Klaus – Klause, Felix – Felixe, Jiří – Jiřího, dovolená – dovolené, pes – psa, kůň – koně... (Více > tabulka G sg., str. 220.)

Z práce do práce

1. Povídejte si.

1. Cestujete rád/a? Proč ano/ne?

2. Eva mluví s kolegou Filipem. Podívejte se na obrázky. Co asi Eva a Filip dělali v létě?

3. **Poslouchejte. Odpovězte na otázky.**

1. Jaká byla Filipova dovolená?
2. Proč Eva ještě neměla dovolenou?
3. Kam Eva s Petrem pojedou?

4. **Poslouchejte ještě jednou. Doplňte prepozice *do* a *na*.**

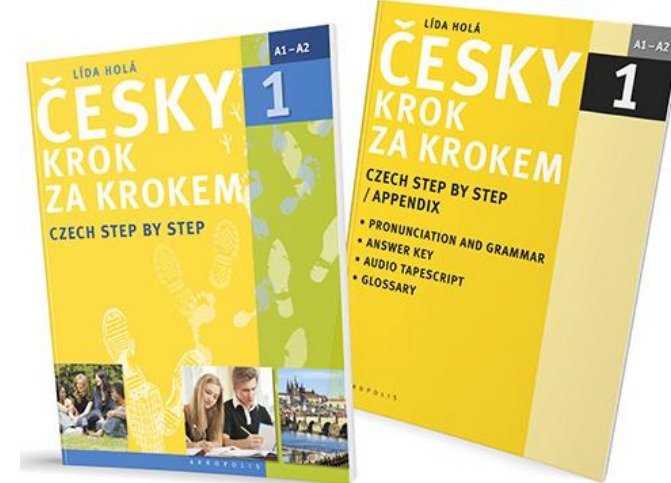
Eva: Ahoj, Filipe, tak jaká byla dovolená?

Filip: Krásná! Celé dva týdny jsme cestovali.

Nejdřív jsme jeli Dánska, z Dánska Norska

a z Norska Švédska. Manželka chtěla jet taky Island,

ale už jsme neměli čas, tak až příště. No, a co ty? Taký jsi cestovala?

Lekce 10 ČKZK1

G sg. se v komunikaci využívá pro vyjádření směru *odkud kam?*

(srov. L sg., lokace *kde?* už v lekci 6)

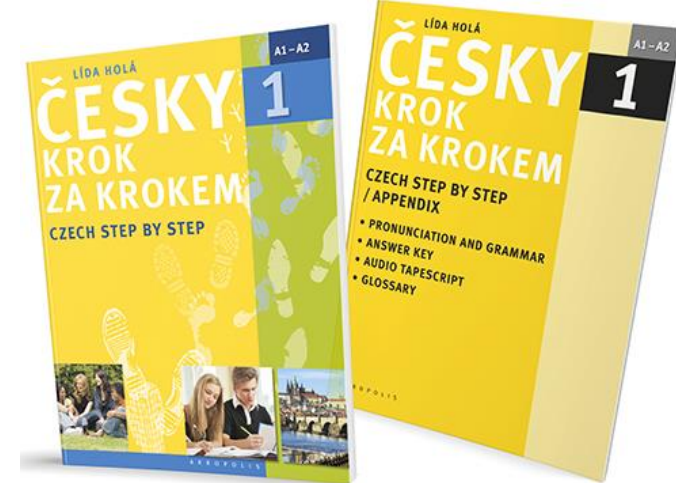

Vyjádření směru. Otázka odkud kam? • Выражение направления. Вопрос откуда kam?

Для выражения направления движения откуда-то куда-то (напр. с глаголами *jít, jet, letět, cestovat...*) используются предлоги *z, od, do, na* и *k/ke*. Дополните примеры из текста.

Odkud? Откуда?	примеры из текста	Kam? Куда?
z/ze <input type="text"/> →	<i>z Dánska</i>	do <input type="text"/> →
z/ze <input type="text"/> →	<i>z koncertu</i>	na <input type="text"/> →
od <input type="text"/> → 	<i>od doktora</i>	k/ke <input type="text"/> →

12. Co Tom dělal dneska? Poslouchejte 8 dialogů. Doplňte čísla 1–8. K jednomu obrázku dialog není.

G sg. x L sg.

► 13. Podle obrázků 1–9 doplňte, kam Tom šel a kde byl.

1. Tom šel ráno do lékárny.

Byl v lékárně.

2. Z lékárny šel k doktorovi.

Byl u doktora.

3. Od šel do Byl ve

4. Ze šel do Byl v

Skloňování substantiv – genitiv sg. Mi (vzor *hrad, les*)

Mgr. et Mgr. Radim Ošmera, Ph.D. (PdF MUNI a

<https://www.radimosmera.cz/jak-ucit-cestinu/>

- **Jak učit češtinu pro cizince: nevyžádané rady pro začínající lektory: 17: zákeřné otázky a co s nimi**

A co když princezna nechce do obchodu, ale do kostela?

<https://www.youtube.com/watch?v=6uta326qVqk>

→ IJP <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=221#nadpis4>

→ konText, syn2020

Genitiv sg. Mi (vzor *les, hrad*) – IJP

2.2 Koncovka -a

Koncovky -a se užívá u menšího počtu jmen (převážně jde o podstatná jména, jež lze začlenit do určitých významových skupin), například:

- u jmen měsíců (*ledna, února, března, dubna, května, června, srpna, října, ale listopadu*),
- u vlastních jmen místních zakončených na -ov a -ín (např. *Benešova, Lvova, Kojetína, Londýna*, viz [Zeměpisná jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku](#)), dále i některých jiných jmen s významem místa (např. *domova, chléva, kláštera, kostela, mlýna, ostrova, světa, venkova*),
- u původem starých frekventovaných jmen (např. *chleba, jazyka, lesa, oběda, rybníka, večera, zákona, života*).

2.3 Koncovky -u/-a

U nevymezeného množství podstatných jmen rodu mužského typu „hrad“ dochází v rámci spisovné normy k uplatnění jak koncovky -u, tak i koncovky -a, např. (v příkladech je na prvním místě uvedena častější podoba podle výskytu v ČNK):

- u některých jmen na -ík (u geometrických termínů obsahujících -úhelník, -běžník, -délník, srov. *obsah obdélníku/obdélníka*; dále např. *bochníku/bochníka, budíku/budíka, holubníku/holubníka*),
- u vlastních jmen místních (např. *Fulneku/Fulneka, Mělníka/Mělníku, Lipníka/Lipníku, Příbora/Příboru, Zábřehu/Zábřeha*, viz [Zeměpisná jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku](#)),
- u dalších jmen, jako např. *dvora/dvoru, javoru/javora, kalicha/kalichu, komína/komínu, sýra/sýru*.

Genitiv sg. Mi (vzor les) – syn2020

Upravit existující operaci "dotaz"

Pokročilý dotaz | Vložit tag | Vložit 'within' | Klávesnice | Předchozí dotazy

```
[tag="N.IS2.*" & word=".+a"]
```

TIP Barevně zvýrazněný token s otazníkem v jednoduchém dotazu znamená možnost upřesnit jeho interpretaci. Použijte CTRL/Command a klik pro aktivaci. ([další tip](#))

Upřesnit parametry

Výchozí atribut:

```
[tag="N.IS2.*" & word=".+a"]
```

! sýra/sýru SyD (?)

8

1 / 30 ▶ (celkem: 1 492 položek)

Sdílet tabulku:

	Filtr	lemma	word	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	život	života	29 624	245,34
2	p / n	svět	světa	28 133	232,99
3	p / n	zákon	zákona	10 597	87,76
4	p / n	květen	května	6 118	50,67
5	p / n	leden	ledna	6 006	49,74
6	p / n	říjen	října	5 825	48,24
7	p / n	červen	června	5 735	47,5
8	p / n	duben	dubna	5 505	45,59
9	p / n	březen	března	5 288	43,79
10	p / n	srpen	srpna	5 175	42,86
11	p / n	les	lesa	4 841	40,09
12	p / n	večer	večera	4 452	36,87
13	p / n	únor	února	4 133	34,23
14	p / n	kostel	kostela	4 053	33,57
15	p / n	domov	domova	3 883	32,16
16	p / n	jazyk	jazyka	3 701	30,65
17	p / n	tábor	tábora	2 362	19,56
18	p / n	Londýn	Londýna	2 351	19,47
19	p / n	národ	národa	2 235	18,51
20	p / n	chléb	chleba	2 032	16,83

13. KONKURENCE KONCOVEK GSG MI A- A U-

120. Pomocí rozhraní KonText ověřte v korpusu SYN2020 koncovky genitivu singuláru níže uvedených substantiv ve spojení s nejběžnějšími předložkami. Která koncovka převládá? Použijte jednoduchý typ dotazu a v upřesnění parametrů povolte regulární výrazy.

a) od rok[au]	i) do projekt[au]
b) do život[au]	j) od stát[au]
c) do svět[au]	k) u stol[au]
d) od čas[au]	l) kolem milion[au]
e) do dom[au]	m) do program[au]
f) do systém[au]	n) do prostor[au]
g) podle typ[au]	o) do klub[au]
h) podle zákon[au]	

121. Porovnejte v nástroji SyD (<https://syd.korpus.cz/>) konkurenční koncovky genitivu substantiv uvedených v tabulce. Doplňte informace o frekvenci (viz tabulka morfologických kategorií), procentuálním zastoupení obou variant a frekvenčním pásmu.

Substantivum	Frekvence		Procento		Frekvenční pásmo	
	-a	-u	-a	-u	-a	-u
zákon						
jazyk						
sýr						
rybník						
trabant						
kopeček						
trojúhelník						
kousek						
taxík						
gól						

Frekvenční pásma

Procento	0–1	1–10	10–35	35–65	65–90	90–99	99–100
Pásmo	<i>nikdy</i>	<i>zřídka</i>	<i>někdy</i>	<i>stejně</i>	<i>často</i>	<i>zpravidla</i>	<i>vždycky</i>

121. Porovnejte v nástroji SyD (<https://syd.korpus.cz/>) konkurenční koncovky genitivu substantiv uvedených v tabulce. Doplňte informace o frekvenci (viz tabulka morfologických kategorií), procentuálním zastoupení obou variant a frekvenčním pásmu.

Substantivum	Frekvence		Procento		Frekvenční pásmo	
	-a	-u	-a	-u	-a	-u
zákon	14323	34	99,76	0,24	vždycky	nikdy

Korpusový průzkum variant

Souhrn Rozložení Psaný jazyk Mluvený jazyk Kolokace

Souhrn dotazu

[1] zákona
[2] zákonu

$$14323 / (14323 + 34) * 100$$

Slovní tvary

[1] frekvence	psaný	mluvený
celkem	14525	31
zákona	14304	31
Zákona	161	0
ZÁKONA	60	0

[2] frekvence	psaný	mluvený
celkem	1042	6
zákonu	1012	6
Zákonu	26	0
ZÁKONU	4	0

Frekvence v (SYN2010) a

Morfologické kategorie v psaném jazyce

gram. kategorie	[1]	[2]
celkem	100% 14525	100% 1042
Podst. jm.: gen. jedn. č., rod muž. neživ.	98,61% (14323)	3,26% (34)

Tabulka absolutních frekvencí jednotlivých morfologických kategorií

[1] zákona

[2] zákonu

a=A lemma

Hledat v současném jazyce

Hledat v historii

Verze 2.2

122. Doplňte do vět správné tvary genitivu singuláru níže uvedených lexémů. Uvedené věty pocházejí z korpusu SYN2015.

a) betlém/Betlém

- Na samotné Vánoce by do třicetitisícového _____ mělo podle starosty Batársy dorazit až pětadvacet tisíc lidí.
- Ponocný a pekař budou součástí nového dřevěného _____, který se stane vánoční ozdobou poutního kostela.

b) klín

- Knihu si položil do _____ a rychle naplnil sklenici.
- Podobné zvuky už slyšel – po bitvě, když ranění muži zatínali zuby do stočeného hadru nebo dřevěného _____, zatímco jim rovnali kosti.

c) prostředek

- Na první pohled šílený nápad podivného dopravního _____ sdílí celá řada konstruktérů po celém světě.
- Musela jsem dostat auto z _____ ulice; stála jsem v neosvětlené zatáčce a byla tma.

122. Doplňte do vět správné tvary genitivu singuláru níže uvedených lexémů. Uvedené věty pocházejí z korpusu SYN2015.

a) betlém/Betlém

- Na samotné Vánoce by do třicetitisícového Betléma mělo podle starosty Batársy dorazit až pětadvacet tisíc lidí.
- Ponocný a pekař budou součástí nového dřevěného betlému, který se stane vánoční ozdobou poutního kostela.

b) klín

- Knihu si položil do klína a rychle naplnil sklenici.
- Podobné zvuky už slyšel – po bitvě, když ranění muži zatínali zuby do stočeného hadru nebo dřevěného klínu, zatímco jim rovnali kosti.

c) prostředek

- Na první pohled šílený nápad podivného dopravního prostředku sdílí celá řada konstruktérů po celém světě.
- Musela jsem dostat auto z prostředka ulice; stála jsem v neosvětlené zatáčce a byla tma.